

Bart Wylleman schetst een beeld van het Hof van Cassatie

Bart is licentiaat in de rechten en het notariaat en kandidaat wijsbegeerte, RUGent.
Bart is raadsheer in het Hof van Cassatie sedert 2012.

Het Hof van Cassatie in 10 vragen

1. Waar situeert het Hof van Cassatie zich in de rechterlijke organisatie?

- overlopen dia hoven en rechtbanken
- cassatie tegen “in laatste aanleg gewezen beslissingen”, dus vooral arresten hoven van beroep, arbeidshoven, maar ook...
- cassatie in principe mogelijk tegen alle in laatste aanleg gewezen beslissingen. Dat betekent:
 - cassatie krijgt alle materies te behandelen
 - geen wettelijke beperkingen op het instellen van cassatieberoep: poort ruim open, hof behandelt zeer veel zaken (2500, waarvan 1450 Nederlandstalig en 1050 Franstalig)
 - vergelijk met rechtssystemen waar hoogste Hof zelf kiest welke zaken “van belang zijn voor de rechtsontwikkeling”

2. Is het Hof van Cassatie het hoogste rechtscollege in België?

Het is één van de hoogste rechtscolleges, want het heeft naast zich:

- het Grondwettelijk Hof: als enige bevoegd is om wetten/decreten aan de Grondwet te toetsen
- de Raad van State als hoogste administratief rechtscollege
- daarnaast zijn er de supranationale rechtscolleges: EHRM en Hof van Justitie van de EU

3. Hoe ziet de interne organisatie van het Hof eruit en wie zijn de magistraten die erin zetelen?

- één Hof van Cassatie voor geheel België, maar wel twee taalsecties – paritair samengesteld bij rechters en leden van het OM (ondanks meer Nederlandstalige zaken, compensatie door referendarissen)
- 30 rechters (15/15) – eerste voorzitter/voorzitter - drie kamers – helft van de rechters in 2e kamer (1350 zaken) – benoemingsvoorwaarden raadsheren/eerste voorzitter
- 14 parketmagistraten – “amicus curiae” – PG hoogste parketmagistraat

4. Welke advocaten kunnen optreden voor het Hof van Cassatie?

- 20 advocaten bij het Hof van Cassatie
- hybride statuut: advocaat én ministerieel ambtenaar
- monopolie in burgerlijke zaken, niet in strafzaken en fiscale zaken
- filterfunctie – advies (meestal opgevolgd) – maar toch ambtsverleningsplicht

5. Hoeveel cassatierechters oordelen over een zaak?

- normale zetel: 5 raadsheren (zelfde taalrol) – beslissingen bij meerderheid – geen dissenting opinions
- soms met 3 (beslissing ligt duidelijk voor de hand/geen belang van eenheid rechtspraak of rechtsontwikkeling)
- voltallige zittingen: met 9 raadsheren, voorgezeten door eerste voorzitter
- verenigde kamers: met minstens 11 raadsheren (vooral nog geschillen van attributie)

6. Wat zijn de historische wortels van het Hof van Cassatie?

- eerder in Frankrijk dan in de Lage Landen te zoeken
- in Lage Landen: Grote Raad van Mechelen (Bourgondische origine, tot aan annexatie door Frankrijk)
- rechtstreekse voorganger: Tribunal de Cassation auprès du corps législatif (waakhond wetgever – rechter als “bouche de la loi” – référé législatif)

- evolueert tot Cour de Cassation onder het keizerrijk – hoogste rechtscollege – dat de wet interpreteert (zie de verplichting om recht te spreken “zelfs bij stilzwijgen, duisternis of onvolledig van de wet)
- dat Napoleontische concept overgenomen in de Belgische Grondwet – art. 147 GW (“Er bestaat voor geheel België één Hof van Cassatie. Dit Hof treedt niet in de beoordeling van de zaken zelf”)

7. Wat doet het Hof van Cassatie precies? Waarin verschilt de taak van een cassatierechter van die van een feitenrechter?

- Cassatie is geen “derde aanleg” – een cassatierechter doet iets wezenlijk anders dan een feitenrechter
- feitenrechter, ook de rechter in hoger beroep) beoordeelt de zaak zelf – beslecht het geschil
- de cassatierechter “treedt niet in de beoordeling van de zaak zelf”, maar gaat na of de rechter (in laatste aanleg) binnen de krijtlijnen van de wet tot zijn oordeel is gekomen, meer bepaald:
 - of hij de wet juist heeft toegepast
 - of hij, om tot zijn beslissing te komen, de proceduregels heeft nageleefd (dus
 - m.a.w., de cassatierechter controleert de wettigheid van de beslissingen
 - enkele voorbeelden om het verschil te duiden:
 - strafzaken: feitenrechter oordeelt over de strafmaat; de cassatierechter enkel over de wettigheid van de straf
 - de feitenrechter oordeelt of een feit bewezen is; de cassatierechter controleert of hij bij dat oordeel de wettelijke bewijsregels heeft gerespecteerd – controle is meestal erg marginaal (feitelijke vermoedens)
 - de feitenrechter interpreteert geschreven akten, bijv. een overeenkomst; de cassatierechter gaat na of de feitenrechter geen onmogelijke interpretatie geeft
 - wanneer het gaat om de draagwijdte van een wettelijk begrip, is de cassatiecontrole veel intensiever – bijv. het begrip opzet in de wetsbepaling die zegt dat men zich kan verzekeren voor zijn “opzet”, dus veel meer dan “procedurefouten”, maar ook wel procedurefouten, bijvoorbeeld:
 - motiveringsplicht
 - recht van verdediging

8. Wat is de fundamentele opdracht van het Hof van Cassatie in het rechtsbestel. Heeft het Hof ook een rechtsvormende rol?

- fundamentele taak is zorgen voor de eenvormige interpretatie van de wetten – het hof tracht daarbij voor stabiliteit van het recht te zorgen (rechtszekerheid) – het hof wijzigt zijn rechtspraak slechts uitzonderlijk
- het hof heeft ook een verdergaande rechtscheppende rol (dan louter interpretatie van wat de wet zegt), namelijk:
 - het moet soms ontbrekende aspecten van een wettelijke regeling aanvullen – vaak de sanctie (bijv. sanctie van onwettig verkregen bewijs)
 - het ontwikkelt soms nieuwe rechtsfiguren – bijvoorbeeld “rechtsmisbruik”.

9. Twee historische momenten: Agusta en Spaghetti-arrest

- Agusta: 1996, corruptiezaak rond Italiaanse vliegtuigen
- Spaghetti: 1998, rond de zaak Dutroux

10. Waar zijn we gehuisvest?

In het oude Justitiepaleis in Brussel.

Enkele bemerkingen van de aandachtige toehoorders:

- Wat gebeurt er na Cassatie? Vonnis of arrest wordt doorverwezen naar ander Hof. De rechtsgang wordt hierdoor verlengd.

- Wie betaalt de kosten? De rechtzoekende.
- Waar is het recht van de mens? Alle rechters zijn onpartijdig. We hebben een solide rechtssysteem.
- De pijnpunten: de lange duur van de rechtspraak en de manke strafuitvoering.
- Doorlooptijd is ongeveer 1 jaar.
- Er zijn veel “rommelwetten” die te veel ruimte laten voor interpretatie.
- Het taalevenwicht is niet gegarandeerd.
- Cassatie behandelt ongeveer 2500 zaken per jaar!
- Verhouding man – vrouw: vrouwen zijn in de minderheid, maar de situatie is aan het veranderen.
- Artificiële intelligentie zal een steeds grotere plaats innemen in het systeem.

Veel dank aan Bart Wylleman om die moeilijke materie voor ons begrijpelijk voor te stellen.

Marleen Uyttendaele